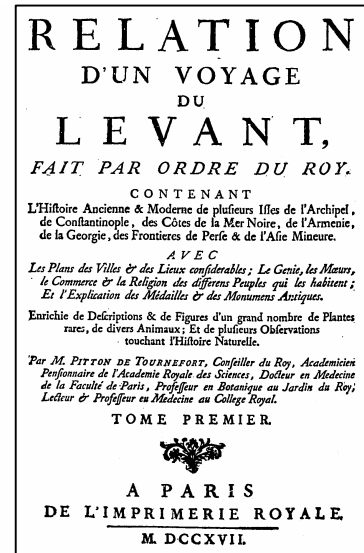


Joseph Pitton de Tournefort. *Relation d'un Voyage du Levant, fait par ordre du roi, contenant l'histoire ancienne & moderne de plusieurs Isles de l'Archipel, de Constantinople, des Côtes de la Mer Noire, de l'Armenie, de la Georgie, des Frontieres de Perse & de l'Asie Mineure. Avec les plans des Villes & des Lieux considerables; le Genie, les Moeurs, le Commerce & la Religion des differens Peuples qui les habitent; et l'explication des médailles & des monumens antiques. Enrichie de descriptions & de figures d'un grand nombre de plantes rares, de divers animaux; et de plusieurs observations touchant l'histoire naturelle.* Paris : Impr. Royale, 1717. P. 131-136.



Ó (2003). Traducció, notes i adaptació: Luisa Romero & Jordi Ardanuy

[131] Ens trobàvem en una escena molt diferent, i una realment bàrbara, a la mateixa illa¹, que es va produir arrel d'un d'aquells cadàvers (*), que ells creien que tornaven a la vida després del sepeli. L'home la història del qual procedirem a relatar, era un pagès de Mykonos, de natural dolent i buscabregues; aquesta és una circumstància de la qual s'ha de prendre nota en aquests casos: va ser assassinat al camp, no se sap com, ni per qui. Dos dies després d'haver estat enterrat a una capella del poble, es va estendre el rumor que se'l veia caminar per la nit apressadament, regirar les pertinences de la gent, apagar els seus llums, agafar-los pel darrera i un enorme grapat [132] d'altres malifetes. Al principi la història es va prendre a riure; però la cosa es va contemplar seriosament, quan la gent de les altes esferes va començar a protestar pel tema; els popes mateixos van donar crèdit al fet i, sense dubte, tenien els seus motius per fer-ho així; s'havien de dir misses, per estar segurs: però tot i això, el pagès va continuar fent la seva i no tenia en compte res del que ells feien. Després de diverses trobades de la gent important del poble, o sacerdots i monjos, es va concloure greument, que era necessari, a conseqüència d'algun ranci cerimonial, esperar fins que haguessin transcorregut nou dies des de l'enterrament.

(*) Vroucolacas, βρουκολακχσ, [i altres variants que gregues que intenten transcriure el so]. Espectre compost d'un cos mort i un dimoni. Hi ha qui creieu que βρουκολακχσ significa carronya. [Resta de la nota consta d'una breu especulació sobre termes grecs fonèticament propers].

¹ Fa referència a Mykonos, (illes Cíclades).

Al desè dia van dir una missa a la capella on estava enterrar el cos, per tal de extreure el dimoni que ells imaginaven que s'hi havia introduït. Després de la missa, van agafar el cos, i van fer els preparatius per tallar-li el cap. El carnisser del poble, un home bastant destraler, li va obrir l'estómac abans que el pit. S'hi va estar una bona estona remenant entre les entranyes, però no va trobar el que buscava; finalment, algú li va dir que hauria de tallar el diafragma. Se li va extreure el cor, davant l'admiració de tots els espectadors. Mentrestant, el cadàver feia una pudor tan abominable, que es van veure obligats a cremar encens; però el fum barrejat amb les emanacions de la carcassa va incrementar la pudor, i va començar a fer trontollar els cervells de la pobre gent. La seva imaginació, colpejada per l'espectacle que tenien al seu davant, es va omplir de visions. Se'ls hi va passar pel cap, que sortia una fumarada espessa del cos; no ens atrevim a dir que era el fum de l'encens. Cridaven sense parar *Vricolacs*² dintre i fora de la capella: aquest és el nom que li donen a aquests presumptes *revivents*. El soroll es va escampar pels carrers, i semblava que fos un nom inventat a posta per arrancar el sostre de la capella. Alguns dels presents asseguraven que la sang del desgraciat era extremadament vermella: el carnisser va jurar que el cos estava calent encara; de tot [133] això van concloure que el dolgut era un home molt dolent per no estar completament mort, o en paraules planeres, per patir el fet de ser reanimat pel diable; que es la noció que ells tenen d'un *Vricolac*. Després van bramar el nom de forma escandalosa. Just en aquells moments va entrar un grup de gent, protestant airadament que percebien clarament que el cos no estava completament rígid quan el van portar del camp a l'església per ser enterrat i, consegüentment, era un veritable *Vricolac*, paraula que encara era l'essència de la follia.

No tinc cap dubte que ells haurien jurat que no feia pudor, si no haguéssim estat allí nosaltres; tan sorpresa estava aquella pobra gent amb aquest desastre, i tan creguts de la seva noció que el mort havia estat reanimat. Quant a nosaltres, que vàrem estar tan a prop del cadàver com vam poder, que podríem ser més exactes a les nostres observacions, estàvem quasi enverinats per la pudor inaguantable que emanava d'ell. Quan ens van preguntar què pensàvem d'aquest cos, els hi vam dir que nosaltres

² Hem optat per anomenar «vricolac/ques» aquests éssers, entenen que no existeix una forma catalana imposada i que s'ajusta més al so grec que d'altres que transcriuen més o menys directament el terme del francès.

consideràvem que estava completament mort: però com que nosaltres preteníem alleugerir, o al menys no exasperar les seves exacerbades imaginacions, els hi vam explicar que no era sorprenent que el carnisser notés una lleugera escalfor mentre remenava les entranyes, ja que s'estaven podrint; que no era una cosa extraordinària que emetés fums, ja que el fem quan es remou fa el mateix; que quant a la presumpta vermellor de la sang, semblava per les mans del carnisser que no era res, excepte una taca molt pudenta i fastigosa.

Després de totes les nostres raons, la seva opinió va ser que el procediment més savi seria cremar el cor del mort a la costa marina: però aquesta tasca no el va fer més tractable; va continuar amb el seu xivarri més fort que mai: se'l va acusar de pegar la gent durant la nit, trencar portes, i fins i tot sostres de les cases; de picar a les finestres; d'estripar robes; de buidar ampolles i recipients. Era un mort força sorollós: penso que no es va deixar ningú, excepte la casa [134] del Cònsol, on nosaltres ens hi estàvem. Res no podia ser pitjor que les condicions d'aquesta illa; tots els habitants semblaven esglaiats més enllà dels seus sentits; els que tenien més seny d'entre ells van ser acuitats com els altres: era una malaltia epidèmica del cervell, tan perillosa i infecciosa com la bogeria dels gossos. Famílies senceres van abandonar les seves cases, i van portar els seus llits de campanya des de les parts més llunyanes del poble fins a la plaça major, per passar-hi la nit. A cada moment es queixaven d'un nou insult; no se sentien més que sospirs i gemecs quan s'acostava la nit: la gent amb més possibilitats van marxar als conreus.

Quan l'espectacle es va estendre tant, ens va semblar millor callar la boca. Si ens hi haguéssim oposat, no només hauríem estat considerats burros, sinó ateus i infidels. Com hagués estat possible oposar-se a una bogeria de tot un poble? Els que creien que dubtàvem de la veritat del fet, venien i ens retreien la nostra incredulitat i s'esmerçaven a provar que existien coses com els *Vricolaques*, mitjançant citacions de *l'Escut de la fe*, escrit per F. Richard, un missioner jesuïta³. Ell era catòlic romà⁴, deien, i en conseqüència vostès se l'han de creure. No haguéssim aconseguit res negant-nos: per

³ No hem pogut localitzar aquests autor. Aquests és un títol relativament que és o forma part del títol de diverses obres religioses cristianes. A l'original hi ha una anotació en grec que sembla el títol de l'obre.

⁴ Llatí, a l'original.

nosaltres era com una comèdia cada matí el sentir les noves bogeries comeses per aquest au nocturna; l'acusaven de ser culpable dels pecats més abominables.

Alguns Ciutadans, que posaven molt de zel per al bé de la gent, creien que havien estat deficientes en la major part material de la cerimònia. Tenien l'opinió que s'havien equivocat al dir missa abans d'extreure el cor de l'infortunat: si haguéssim tingut aquesta precaució, afirmaven, hauríem arrancat el diable, tan bé com una pistola; hauria estat penjat abans que pogués tornar a venir: mentre que al dir missa primer, l'astut gos va fugir una estona i va tornar quan es va acabar el perill.

[135] Tanmateix aquestes reflexions, estaven tan perplexes com el primer dia: es troben a cada moment, debaten, fan processons durant tres dies i tres nits; obliguen als Papes a fer dejuni; se'ls pot veure, corrent de casa en casa, amb l'aspersor d'aigua beneïda a la mà, estenent-la per tot arreu, i rentant les portes amb ella; encara més, li van abocar a la boca del pobre *Vricolac*.

Vam repetir tantes vegades als magistrats del poble que, en una situació similar, a la Cristiandat, no deixariem de vigilar la nit, per observar el que es feia, que al final van atrapar uns quants rodamóns, que tenien indubtablement alguna cosa a veure amb aquests desordres: però, o no eren els cabdills principals, o se'ls va deixar anar massa ràpid. Ja que al cap de dos dies, per a rescabalar-se de l'abstèmia a la qual havien estat forçats a la presó, es van llençar com a folls sobre les bótes dels que eren tan bojós com per deixar casa seva buida durant la nit: d'aquesta manera la gent es va veure forçada a retornar a les seves pregàries.

Un dia, quan s'hi estaven dedicant a aquesta tasca amb intensitat, després d'haver clavat jo no sé quantes espases sobre la tomba del cadàver, que treien tres o quatre vegades cada dia, cada cop que li venia de gust a algú, un albanès que es trobava a Mykonos, va declarar amb veu d'autoritat, que era d'allò més ridícul utilitzar espases cristianes en un cas com aquest. No concebeu, de tan cecs com esteu, que els mànecs d'aquestes espases, que tenen la figura de la creu, impedeix que el dimoni surti del cos? Per què no feu servir sabres turcs en lloc d'espases? El consell d'aquest home instruït no va tenir cap efecte: el *Vroucolac* era incorregible, i tots els habitants estaven molt consternats; no sabien a quin Sant cridar, quan amb una sola veu, com si s'haguessin donat el senyal

l'un a l'altre, van començar a escridassar per tota la ciutat, [136] que era intolerable esperar ni un minut més; que l'únic camí que quedava era cremar el *Vricolac* completament; que després de fer-ho, a veure si el diable podia continuar aguantant dins d'ell; que era millor recórrer a aquest extrem, que la illa quedés totalment deserta: i efectivament, famílies senceres van començar a empaquetar, per marxar a Syros o Tinos⁵. Els magistrats llavors van ordenar que el *Vricolac* fos traslladat a la Punta de la Illa de Sant Jordi, on van preparar una gran pila amb quitrà i brea, per por que la fusta, tot i que estava molt seca, no es cremés suficientment ràpidament per si sola. Allò que havien deixat d'aquesta pobre carcassa va ser llençat al foc, i realment consumit: era el dia u de gener de 1701. Vam veure les flames quan retornàvem des de Delos⁶: podria ser anomenat una foguera de joia, perquè des de llavors no van sentir-se més queixes contra el *Vricolac*; deien que ara el diable s'havia trobat amb un igual i es van idear diverses balades per ridiculitzar-lo.

Per tot arreu de l'arxipèlag estan convençuts que només els cossos dels grecs seguidors de l'església ortodoxe poden ser reanimades pel diable: els habitants de la illa de Santorini estan terriblement espantats per els homes-llop. Els de Mykonos, un cop que les seves visions van quedar clarament dispersades, van començar a sentir-se igualment aprensius de les persecucions dels turcs i de les del bisbe de Tinos. Ni un sol pope es trobava a St. Jordi quan es va cremar el cos, per por que el bisbe els hi exigís una suma de diners per haver aixecat i cremat un cadàver sense el seu permís. Quant als turcs, és cert que durant la seva següent visita a la comunitat de Mykonos els hi van fer pagar cara la seva crueltat envers aquest pobre poca-vergonya, qui es va convertir en tots els aspectes en la abominació i el horror dels seus veïns. Després de tal exemple de follia, podem refusar reconèixer que els actuals grecs no són com els antics, i que no hi ha més que ignorància i superstició entre ells!

⁵ Dues illes Cíclades properes.

⁶ Una altra de les Cíclades.